

Bir Hemşire Lider: Ayşe Rüçhan Tüzün

A Nursing Leader: Ayşe Rüçhan Tüzün (Derleme)

Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2017, 4(3), 48-53

Özlem FİDAN*, Nevin KUZU KURBAN*, Nazike DURUK*

*Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Denizli, Türkiye

Geliş Tarihi: 18 Ocak 2017
Kabul Tarihi: 04 Temmuz 2017

ÖZ

Lider hocalarımızdan biri olan Ayşe Rüçhan Tüzün'ün ülkemiz hemşireliğine en büyük katkısı, 1960'lı yıllarda, Türkiye'de Hemşirelikte Yüksek Öğretim programının oluşturulmasıdır. Hemşirelik ile ilgili ideallerinin gerçekleşmesi için olağanüstü çaba harcamıştır. Ülkemizde ilk kez "Hemşirelik Süreci Sistemi-Planlı Bakım, İnsana Bütüncül Yaklaşım Modeli" nin ele alınmasını sağlayarak mesleğimize önemli katkıda bulunmuştur. Hemşirelik Esasları Ana Bilim Dalı'nın kurucularındandır. Rüçhan Tüzün'ün mesleğe katkıları ülkemizde çağdaş hemşireliği korumamız ve geliştirmemiz için daima bize ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, hemşirelik, lider, Rüçhan Tüzün

ABSTRACT

The greatest contribution of Ayşe Rüçhan Tüzün who is the one of our nursing leaders was the launching of the Higher Education Program in Nursing in Turkey. She has made extraordinary efforts for her ideals to be real. She has made an important contribution to our profession by addressing "Nursing Process System-Planned Care, Holistic Humanistic Approach Model" for the first time in our country. She is the founder of the Department of Nursing Fundamentals. Rüçhan Tüzün's contributions to the profession will always shed light on us to protect and improve contemporary nursing in our country.

Key words: Leader, nurse, nursing, Rüçhan Tüzün

GİRİŞ

Ayşe Rüçhan Tüzün, Türkiye’de hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesinde büyük katkıları bulunan liderlerimizden biridir. Hemşireliğe olan ilgisi nedeniyle Hukuk fakültesini bırakarak Kızılay Hemşire Okuluna kaydını yaptırmıştır. Ülkemizde lisans eğitiminin temellerinin atılmasında yurt dışında eğitim alan ilk hemşire liderlerimizden birisidir. Eğitim ve çalışma hayatında hemşireliğe büyük katkıları olmuştur. Hemşirelik tarihinde önemli yere sahip olan liderlerimizin günümüz ve gelecek hemşirelere tanıtılması hemşireliğin dünü, bugünü ve geleceğini anlamalarına yardımcı olması amacıyla bu yazı yazılmıştır.

KISA YAŞAM ÖYKÜSÜ ve MESLEKİ EĞİTİMİ

Ayşe Rüçhan Tüzün, 1925 yılında İstanbul’da doğmuştur^{1,2}. İstanbullu zengin ve eğitilmiş bir ailenin kızıdır (M.F. Ulusoy, kişisel iletişim, 19 Aralık 2016). Önce İstanbul Işık Lisesinden (1942), ardından Nişantaşı Kız Enstitüsünden (1945) mezun olan Tüzün, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde kısa bir dönem okuduktan sonra fakülte eğitimini bırakmıştır. Hemşireliğe olan ilgisi nedeniyle Kızılay Hemşire Okuluna kaydını yaptırmıştır ve 1948 yılında mezun olduğu okula talim hemşiresi olarak atanmıştır. Tüzün’ün farklı okullarda eğitim almış olması, ona farklı bilgi birikimi ve kültürlenme sağlamıştır¹⁻⁴.

Kızılay Bursu ile görgü ve bilgisini arttırmak üzere 1951-1952 yıllarında İngiltere’ye giderek Bristol ve Sheffield Hemşire Okulları’ndaki eğitimi incelemiş ve London Royal College of Nursing’de Öğretim ve Yönetim kurslarına katılmıştır^{2,3,5}.

Florence Nightingale Hemşirelik Mektepleri ve Hastaneleri Vakfı, hemşirelik yüksekokulu açmak amacıyla Milletlerarası İktisadi İşbirliği Kurulu Ankara Mümessilliği (ICA) ve Amerika Birleşik Devletleri Amerikan Uluslararası Kalkınma Ajansı’nın (A.I.D.) yardımı ile 1953 yılında 7 kişilik burs kontenjanı sağlamıştır. Açılan burs kontenjanı için 15 Şubat 1953’de, hemşire okulu mezunu ve yabancı dil bilen 80’i aşkın hemşire başvurmuştur. Bu hemşireler arasından seçilen 15 mezun hemşireye Ankara’da George Town Lisan Okulunda 6 ay süreyle dil kursu verilmiştir. Kurs sonunda başarılı olan 14 aday arasına girmeyi başaran Tüzün, Eylül 1953’de Columbia Üniversitesi Hemşirelik Fakültesine gönderilmiştir^{1,2,4,6-10}.

Eylül 1956’da yurda dönen ilk grupta yer almıştır. Amerikalı iki hemşire müşavir (Mrs. Eugenia K.Spalding ve Katherine Sehl) ile birlikte Florence Nightingale Yüksek Hemşire Okulu’nun akademik temelini başarılı bir şekilde oluşturmak için bilimsel bir araştırma yaparak, eğitim raporu (report of the Educational Survey Preliminary to Establishment of the Higher Educational Program for Nursing) hazırlamışlardır. Bu rapor doğrultusunda Yüksek Hemşire Okulunun üniversite içinde ve fakülte düzeyinde bir kuruluş olması düşüncesi öncelik kazanmıştır^{1,2,4,6-10}. Kum’un aktarımına göre; “Rüçhan, Perihan ve ben Miss Spaulding yönetiminde “The Educational Survey Preliminary to Establishment of the Florence Nightingale Higher Educational Programme for Nursing” konulu araştırma çalışmalarına başlayıp üç ayda tamamladık”¹¹.

Rüçhan Tüzün, 1957 yılına kadar Kızılay Hemşire Okulu talim hemşireliği, Şişli Hemşire Laborant Okulu öğretim yardımcılığı ve Cebeci Sağlık Kolejinde müdür yardımcılığı yapmıştır^{2,3,5}.

Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulunun 1957-1959 yılları arasında öğretim elemanlarının ilk kadrosunda yer almıştır. Colombia Üniversitesinde hemşirelik eğitimine ilişkin birçok farklı dersin yanı sıra “Hemşirelik Tarihi Felsefesi ve Prensipleri, Hemşirelik Esasları ve Tekniği, İleri Araştırma Metodları” derslerini almış ve böylece Hemşirelik Esasları Dersi'nin kurucu hocası olmuştur. 1964-1970 yılları arasında Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulunun müdür yardımcılığı görevini sürdürmüş ve 1970 yılında Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'na geçmiştir. 1970-1981 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulunda öğretim görevlisi olarak çalışmış ve “Hemşireliğin Temel İlke ve Uygulamaları” ile “Hemşirelik Esasları” dersini yürütmüştür^{2,7,9}.

1959'da Almanya'da “Endüstri Sağlığı” seminerine katılmıştır. Sağlık Bakanlığı delegesi olarak 1964'te Almanya'da, gelişmekte olan Ortadoğu ülkeleri için düzenlenen “Sağlık Eğitimi” ve 1965'te Merkezi Antlaşma Teşkilatı (CENTO) üyeleri için Tahran'daki aynı konulu seminerlere, 1967'de Fransa'da Uluslararası Hemşirelik Konseyi'nin (ICN) direktörler toplantısına Türk delegesi olarak katılmıştır^{2,3}.

Mesleki faaliyetleri arasında Türk Hemşireler Derneği'nde Genel Sekreterlik, ikinci Başkanlık ve Başkanlık, Kızılay Mezunları ve Florence Nightingale Mezunları Dernekleri'nde üyelik ve Türk Hemşireler Derneği Ankara Şubesinde ikinci Başkanlık yer almaktadır. Türkçe ve İngilizce çeşitli dergilerde makaleleri yayınlanmış olup uluslararası çeşitli mesleki toplantılara katılmıştır⁵.

Türk Hemşireler Dergisi'nin 1978 yılı 2. sayısında “Hemşirelik Eğitiminin Tarihi Gelişimi ve Temel İlkeleri” adlı makalesi yayınlanmıştır. Bu makalede hemşireliğin tarihsel gelişimi ve ülkemizde geçirdiği aşamaları kaleme almıştır³.

MESLEKİ DENEYİMİ ve KATKILARI

Rüçhan Tüzün Hocamızın ülkemiz hemşireliğine en büyük katkısı, 1960'lı yıllarda, Türkiye'de Hemşirelikte Yüksek Öğretim programının başlatılabilmesi için, Fahrunnisa Seden rehberliğinde, değerli öncülerimiz Prof. Dr. Perihan Velioğlu ve Prof. Dr. Eren Kum ile birlikte ilk üç öğretim elemanı ekibi içinde yer alarak ideallerinin gerçekleşmesi için olağanüstü çaba harcamasıdır¹.

Tüzün'ün hemşirelikte yükseköğrenim idealinin temelinde yatan anlayış “Türkiye'de hekimler batı ölçütleriyle yetişirken, hemşirelerin de eğitiminin geliştirilmesi ve ülkemiz de nitelikli hemşirelerin yetiştirilmesi” ilkesi olmuştur. Tüzün, hemşirelik bakım hizmetini bir bütün olarak görmüştür. İnsan gereksinimlerinin karşılanması, fizyolojik fonksiyonların işlevselliğinin korunması ve organizmayı her türlü risk ve tehlikelerden koruma öğretisi üzerine temellenen Hemşirelik Esasları dersini, bir anlamda Hemşirelik Anabilim Dallarının derslerinin dayanağı saymıştır¹.

“Hemşirelik Haftası” kutlamaları programı kapsamında (1980-1981) ülkemizde ilk kez “Hemşirelik Süreci Sistemi-Planlı Bakım, İnsana Bütüncül Yaklaşım Modeli” nin meslektaşlarımıza panel olarak sunulmasını sağlamıştır^{1,2}. Hacettepe Üniversitesi M Salonu'nda, üç kişilik bir ekiple, meslektaşlarımıza modeli açıklamıştır. Bu konferans hem ilgi uyandırmış, hem de şaşkınlık yaratmıştır. Çünkü bakım hizmetini sistematik, akılcı, neden-sonuç ilişkilerini kavranıp, bilimsel bir temele dayandırılması o yıllar henüz bilinen bir yöntem değildi¹.

EMEKLİLİĞE KARAR VERMESİ

1981 yılı sonunda Rüşan Hoca'mız, klinik uygulamalar sırasında fazla yorulduğunu, ağrılarının olduğunu belirtip, klinik uygulamaları daha fazla sürdüremeyeceğini söylemiş ve eğitimin çok önemli bir parçası olan uygulamalara katılmadan, hocalık yapılamayacağı gerekçesiyle emekli olmaya karar vermiş ve okuldan ayrılmıştır¹. Rüşan Tüzün yaşamının son yıllarını İstanbul'da Nişantaşı'nda geçirmiştir. Kasım 2002'de aramızdan ayrılmıştır².

Vefat haberi Hacettepe Bülteni Kasım-Aralık 2002 sayısında duyurulmuştur². Çalışma arkadaşı Prof. Dr. Filiz Ulusoy'dan edindiğimiz bilgiye göre, İstanbul'da karlı bir havada düşerek kırıklarının olması ve vefatının da bu düşme olayından sonra gerçekleştiği bilgisidir (M.F. Ulusoy, kişisel iletişim, 19 Aralık 2016).

HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELER

Diğer bir çalışma arkadaşı Prof. Dr. Meliha Atalay'ın izlenimlerine göre; "Rüşan Hanım işine her zaman erken gelip ve geç giden bir hoca idi. Ulaşılabilirdi, gerektiği zaman hepimize danışmanlık yapardı. Sürekli okuma alışkanlığı olan bir hoca olduğu için, güncel gelişmelerden haberdardı. Bu nedenle de onunla çalışan bizler için çok iyi bir modeldi. Hemşirelik bakım hizmetini bir bütün olarak görürdü. Rüşan hocamız hemşirelik esasları ana bilim dalını, hemşirelikte temel ilke ve uygulamalar bağlamında sadece becerilerin öğretene bir ana bilim dalı olmadığını savunmuştur¹.

"Rüşan Hanım klinik uygulama becerileri çok yetkin bir hemşireydi. Gerek dersane gerek gerçek klinik ortamlar olsun, uygulanacak her işlem öncesi kullanılacak olan tüm malzemelerin tamam olmasını ister, işlem sırasında hastaların bekletilmesine razı olmazdı. İşlem uygulamalarını büyük bir titizlikle ve güven veren hava ile yapardı. Öğrencilerimize işlem sırasında sorular sorup, adeta iyi bir tartışma (ve sınav) ortamı yaratırdı. Eğitimi, hemşireyi, hastayı, bakım hizmetini çok önemseyen ve asla baştan savmacılık yapmayan çok titiz bir hocaydı. Bu anlamda bazen öğrencilerimizin korku ya da çekince yaşadıklarını da belirtmeliyim¹.

"Rüşan Hocamızın çok iyi bilgi birikimi vardı. Hem mesleki değerlerin gözetilmesi, hem de insan organizmasının yapı ve işleyişi ile ilgili öğrencilerimizin (uygulamaya çıkardığımız iç hastalıkları ve cerrahi kliniklerinde yatan hastalarımızın hastalıkları konusunda) tüm sorularına uzun uzun açıklamalar yapardı. Rüşan Hanım'ı diğerlerinden farklı kılan şey, kendinden, mesleğinden çok emin oluşu ve bir gururlu duruşunun olması idi¹.

"Rüşan Hanım birkaç İngilizce dergiye abone idi. İngilizce dil sorunu da olmadığı için sürekli yayın takip ederdi. Okuduklarını bizimle paylaşır, ortak ederdi. Hastalara yapılan tüm uygulamaların, neden ve nasıl yapıldığını bilmemizin, bizim görev ve sorumluluğumuz olduğunu her zaman fark etmemizi sağlardı. Hemşirelik bakım ve uygulama hatalarından insanların zarar görmesini affedilmez sayardı¹.

"Rüşan hanımla gittiğimiz konserlerde, onun güzel sanatlara olan yoğun ilgisini ve sanatın birçok alanında bilgisini fark ettim. Rüşan Hanım özel yaşamında da neşeli, esprili çok hoş sohbet ve öğretici bir insandı¹.

"Rüşan Hanım bence kendine özgü bir ekoldü. Bilgili ve özgüveni yüksekti. Mesleğine-ışına saygılı ve yeterliydi. Dürüst ve güvenilirdi. Tanıdıkça sevecen ve esprili yönünü

gördüm. Mesleğimizin öncülerinden önemli bir liderdi. Belki bize yazılı kaynaklar bırakmadı, ancak varlığı ile büyük bir güvence idi”¹.

Prof. Dr. Filiz Ulusoy’un izlenimlerine göre;

“Rüçhan Tüzün, Hemşirelik Esasları dersini verdi. Ayrıca başka bölümlere de ders verdi ama dersin adını hatırlamıyorum. Dersin teorik ve pratiğini, iç içe verirdi ve uygulamasını yaptırırdı. Mükemmel uygulaması vardı. Saatini aksatmadan klinikte öğrencilerinin başında olurdu”.

“Önce kendisine uzak durdum ama ondaki cevheri keşfedince onunla çalışmanın bir şansı olduğunu anladım. Bazen biraz sert olabiliyordu ya da genç öğrenciler ondan çekiniyordu. Mesleğine hakim ve aşıktı. Tüzün, Hemşirelik Esasları dersini bilimsel zeminde ele alan ilk hocaydı. Ülkemizde bu dersi hak ettiği yere taşıdı”.

“Rüçhan Hanım benim tanıdığım yaşça en büyük olan hocaydı. Haliyle bazı sağlık sorunları vardı. Biraz da incitildiğini düşünüyorum. Emekli olmayı uygun gördü. Özellikle büyüklerle daima sınırlı olmaya çalışırdım. İş dışında Rüçhan Hanım’a da uzak dururdum. Rüçhan Hanım ameliyat olduğunda müdürümüz Eren Hanım’dan öğrendim. “Gece yanında kalabilir misin “ dedi. Kabul ettim. Eren Hanım’a “çok dikkatli ve şefkatli bir hemşire” olduğumu söylemiş” (M.F. Ulusoy, kişisel iletişim, 19 Aralık 2016).

Yrd. Doç. Dr. Selva Erhan Şentürk’ün izlenimlerine göre; “Rüçhan Hocamız fevkalade bir hemşireydi. Çok titiz ve bilgiliydi. Bizler hemşireliği ondan öğrendik” “İşe erken gelir, geç giderdi. Herkese danışmanlık yapardı. Sanatın pek çok alanında bilgisi vardı ve güzel sanatlara yoğun ilgi gösterirdi. Neşeli, esprili, öğretici ve hoşsohbetti” (S. Erhan Şentürk, kişisel iletişim, 27 Aralık 2016).

SONUÇ

Rüçhan Tüzün, Türkiye’de 1960’lı yıllarda, hemşirelikte yüksek öğretim programının başlatılabilmesi için, Fahrunnisa Seden Hanımın rehberliğinde, Prof. Dr. Perihan Velioglu ve Prof. Dr. Eren Kum ile birlikte ilk üç öğretim elemanı ekibi içinde yer almış ve ideallerinin gerçekleşmesi için olağanüstü çaba harcamıştır. Hemşirelik Esasları Ana Bilim Dalı’nın hak ettiği yere gelmesinde rol oynayan en önemli isimlerdendir. Ülkemizde ilk kez “Hemşirelik Süreci Sistemi-Planlı Bakım, İnsana Bütüncül Yaklaşım Modeli” nin ele alınmasını sağlayarak mesleğimize önemli katkıda bulunmuştur. Hemşireliğin meslekleşmesinde ilk yapı taşlarını yerleştirmiş liderlerden biri olan Rüçhan Tüzün’ün mesleğe bilgisi ve uygulamalarıyla katkıları ülkemizde çağdaş hemşireliği korumamız ve geliştirmemizde bize örnek olacaktır. Sonuç olarak, hemşireliğin gelişmesine katkıda bulunan liderlerden birisi olan Rüçhan Tüzün’ü tanımak ve tanıtılabilmek için birçok hemşirelik liderleriyle yapılan görüşmeler ve ulaşılabildiğimiz literatür bize ve gelecek nesillere ışık tutacaktır.

KAYNAKLAR

1. Atalay M. Rüçhan Tüzün. In: 2. Temel Hemşirelik Bakım Kongresi Özet Kitabı; 27-29 Eylül 2012; İstanbul, Türkiye. EYS Basım Yayın: İstanbul, 2012. s. 5-8.
2. Sarı D. Hemşireliğe Değer Katanlar (Öğr. Gör. Rüçhan Tüzün). Sağlıkla Hemşirelik Dergisi, 2013; 2:4.

3. Tüzün R. Hemşirelik Eğitiminin Tarihi Gelişimi ve Temel İlkeleri. Türk Hemşireler Dergisi 1978; 2(13):13-24.
4. Yıldırım N. Savaşlardan Modern Hastanelere Türkiye’de Hemşirelik Tarihi. İstanbul: Vehbi Koç Vakfı; 2014. 1.Basım.s.309, 318.
5. T.H.D.’de Görev Üstlenen Genel Sekreterlerimiz. Türk Hemşireler Dergisi 1986. 2(36):20.
6. Pektekin Ç. Hemşireliğin Üniversiter Düzeye Yükselişinde İstanbul [2010 Avrupa Kültür Şehri]. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi Sempozyum Özel Sayısı 2010:175-180.
7. Şentürk S.E. Hemşirelik Tarihi. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri; 2011. s.117-119.
8. Bayraktar N, Abaan S, Yıldırım M. ve Yücel Ç. 1961’den 2011’e Yarım Asırlık Deneyim. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi; 2011. s: 7-9, 23.
9. Akyolcu N. (Ed.) Kuruluşunun 50. Yılında Florence Nightingale Yüksek Hemşire Okulu’ndan İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi’ne. 2013. URL : <http://florenceanightingale.istanbul.edu.tr/kitap-ve-belgesel-filmi/> 28.12.2016.
10. Ünimedya (Yapımcı). Hayalden Gerçeğe İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi (belgesel filmi) 2016. URL: <http://florenceanightingale.istanbul.edu.tr/kitap-ve-belgesel-filmi/> 28.12.2016.
11. Kum N, Akdemir N, Kubilay G, Taşkın L, Bedük, T, Özhan Elbaş N. ve ark. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu 1961’den 1995’e. Ankara: Meteksan Matbaası; 2011. s.10.
12. Hacettepe Bülteni. Kasım - Aralık 2002; 46. URL:<http://www.journals.hacettepe.edu.tr/hhaber/emekli46.html> 27.12.2016